

Stadium IV, Sander Kollaard
Uitgeverij G.A. van Oorschot, Amsterdam, 2015
ISBN: 9789028261013

tekst: prof. dr. Ad Kaptein

41

medische oncologie
november 2020

helende woorden

Liefde verstoord door ziekte

Zieken die medische behandeling weigeren, zijn uitzonderlijk. Maar wanneer het gebeurt roept het bevreemding en ook wel irritatie op bij omstanders. De 62-jarige Sarie roept: 'Ik wil geen behandelingen meer en wil ook geen euthanasie'. Met haar 64-jarige man Barend gaat ze op reis naar hun verleden, op het Zweedse eiland Öland. Auteur Sander Kollaard vermeldt in het nawoord van zijn boek zorgvuldig welke medische en medisch-ethische bronnen hij raadpleegt over longkanker en euthanasie. Want longkanker en euthanasie komen in plaats van optimisme, zon en verliefdheid die het leven van Sarie en haar vriend kleurden tijdens het zomerkamp in 1968 van de sociaaldemocratische jeugdbeweging. Het Zweedse calvinisme werpt zijn schaduw vooruit in het voorwoord van de roman: 'Wij die in deze wereld leven, zijn gevangenen van de dood.' Dat films van Ingmar Bergman in de roman figureren wekt dan ook geen verbazing meer. Individualiteit en autonomie zijn de thema's die in de films en het bestaan van Sarie domineren.

Als meisje van 18 laat ze zich in Zweden in de tijdgeest van 1968 inspireren door idealen over gelijkheid en rechtvaardigheid. Op 62-jarige leeftijd wordt bij haar de diagnose niet-kleincellige longkanker stadium IV gesteld. Verliefdheid wordt ingewisseld voor medicatie, door de echtgenoot zorgzaam verdeeld over vijf bakjes medicatie voor de volgende dag, 'de verzameling pillen in geruststellende pastelkleuren'. Pijnstillers vooral. De diagnose is al eerder gesteld: '... in een ziekenhuis, hoogbouw als een kathedraal, kijk eens hoeveel verdiepingen er nodig zijn, er moet iets ernstig met je zijn misgegaan als je daar moet zijn.' Woorden over de verbeelding van kanker komen in plaats van medische termen. 'Kwaadaardige cellen verbreken elke communicatie met de omgeving, en zoeken glibberend en glijdend en wringend hun nijldige weg door alle mogelijke weefsels, organen en bloedvaten, klieren, hersenen, ogen, geslachtsdelen en botten, blind, uitsluitend geïnteresseerd in de eigen uitzichtloze groei.' Of Sarie rookte laat de auteur in het midden, haar antwoord op de longkanker daarentegen is helder: 'De tumor die in dat weefsel groeide – de meteoriet op weg naar vernietiging – bedreigde niet zozeer haar leven, maar haar identiteit.'¹

Haar echtgenoot ziet dat anders: 'Voor Barend was kanker geen noodkreet maar een vijand ... de diagnose was geen noodlots-tijding, maar een oorlogsverklaring. Wat voor Sarie overgave was, zag Barend als opgave.'

Er bestaat veel onderzoeksliteratuur over hoe kanker van invloed is op de patiënt-partnerrelatie.^{2,3} Kollaard houdt er niet van die relatie sentimenteel te beschrijven, hij leeft en woont in Zweden en houdt het bij Scandinavisch respect voor individualiteit. Sarie ervaart solidariteit met de andere patiënten in de wachtkamer op de polikliniek: 'Allen verdreven uit het land van de gezonde mensen: een doodziek volk, dwalend door de woestijn, zonder betrouwbare kennis van de bestemming'. Haar man 'behoorde tot een ander volk', *the happy herd of the healthy*, zoals John Updike zegt.⁴ Sarie wil haar lot in eigen hand houden. 'Ik wil geen behandelingen meer en ik wil geen euthanasie.' Haar hang naar autonomie duwt Barend naar instemming met haar wens. Ze vindt haar dood op Öland. De auteur van *Stadium IV* vindt een weg naar de dood die in de onderzoeksliteratuur over sterven vanwege kanker een unieke plaats inneemt. ←

De referenties zijn te raadplegen in de onlineversie van dit artikel op www.medischeoncologie.nl.

beeld: Keith Peñre

Prof. dr. A.A. Kaptein is emeritus hoogleraar Medische psychologie. In deze column belicht hij romans die ingaan op thema's als zingeving bij kanker, inpassen van kanker in het bestaan, therapie(on)trouw, levensstijl, zelfmanagement, kanker een plaats geven in een sociaal systeem en kwaliteit van leven. Dergelijke romans kunnen bijvoorbeeld worden gebruikt als bibliotherapie of laten mogelijkheden voor *expressive writing* zien.